

[Augsburg], 7. März 1575

An Tycho Brahe

Abschrift: ÖNB Wien, Cod. 10686⁶⁶, fol. 66r-68r.Druck: Brahe, *Epistolae S. 12-15; Brahe, Opera omnia, Bd. 7, S. 15-18.*Übersetzung: Keil/Zäh, *Aufenthalt S. 81-85; Keil/Zäh, Beziehungen S. 178-183.*

HIERONYMUS WOLFIUS AD TYCHONEM BRAHE.

S. P. D. PRAERIPUISTI, TYCHO Nobilissime, tu meas mihi partes gratias agendi singulari humanitati tuae, me senem, qui iam nihil sum, nisi telluris inutile et miserum pondus, amicum non aspernanti. Sed hic verae doctrinae fructus nimirum est: ut quo sis sublimior, eo summissius te geras. Ego certe tui doctissimi colloquij desiderio (in hac solitudine, quam valetudo mihi offert) saepissime afficio. Et si quid absens, quod tibi gratum iucundumque esset, praestare possem, facerem profecto et fideliter et libenter. Sed perfidia Tabellarij fecit, ut et Bibliotheca D. AMBROSIJ nostri excideris et armillam SCHRECKENFUCHSIJ, amissa pecunia, non acceperis. Quibus de rebus et a MAIORE et Consule nostro certior utique fies: qui mihi mandavit, ut e SCHRECKENFUCHSIO cognoscerem, an eiusmodi armilla esset? et an et quanti vellet vendere? id quod ego prima occasione facturus sum. Raro est enim occasio hinc literas Friburgum mittendi. Unde praevideo, longuisculam esse moram intercessuram, antequam ista ad te perferantur. Sed ut quimus, quando, ut volumus, non licet.

Quae de magnitudinibus stellarum respondes, grata sunt: nec ignoro, quosdam casum stellarum allegorice de praecipuorum doctorum lapsu interpretari. Sed magnitudo ista omnem humani animi cogitationem excedens, corporum coelestium, me saepe quasi attonitum facit et extra me ipsum cum summo stupore rapit cum axiomatibus religionis nostrae conferentem tam angustis et temporum et locorum finibus circumscriptae, et vilissimos nos homunciones et foedissima miserrimaque animalcula omni coelorum ornatui non aequanti modo, sed infinito intervallo preeferenti. Neque IULIANO CAESARI scribunt quicquam fuisse visum absurdius, quam statuere Solis interitum et terrenorum corpusculorum resurrectionem. D. certe Petrus Epistolae 2, cap. ult. diserte scribit: οἱ νῦν οὐρανοὶ ἡ γῆ θεοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσί, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Nec dissimila sunt apud EZECHIELEM, ESAIAM et alios prophetas: quae non videntur posse ἀλληγορεῖσθαι. Philo autem in libello περὶ ἀφθαρσίας κόσμου tot tamque invictis rationibus mundi aeternitatem probare mihi quidem videtur: ut nihil illis praeter autoritatem sacrarum Literarum opponi possit. Quos tamen ut recte intelligamus, etiam atque etiam videndum est. Itaque tibi autor sum et loca illa diligenter expendendi, et cum eruditis non modo Philosophis, sed etiam Theologis conferendi, inprimisque cum D. HEMMINGIO, qui Philosophiam cum Theologia et eloquentiam cum utraque coniunxit. Oppugnant et Philosophastri nonnulli (in quibus Thomas Erastus, Heidelbergensis Medicus, maximè triumphat) et Theologastri divinatricem Astrologiam: ut et religioni adversantem et divinitus interdictam. Mihi verò videtur nihil Christianismum magis oppugnare, quàm infinita coelorum et altitudo et magnitudo. Quibus de rebus in Astrologia mentionem abs te fieri, ac potiùs accuratè illas quaestiones tractari oportere censeo. Praedictionum fidem autem maximè labefactare videntur haec, quae tibi refutanda relinquo. Nam me et ingenium et doctrina in hoc genere destituit.

1. Controversia de numero et motu coelorum.
2. De motu planetarum.
3. De ratione constituendi Thematis Natalitij.

4. Diversa et dissidentia pronunciata et effectibus siderum. Nec enim Arabes cum Ptolemaica doctrina, nec Indi (ut ex Abrahamo conijcio) cum utrorumque dogmatibus consentiunt.
5. Incerta regnorum et urbium initia et magnarum coniunctionum et trigonorum.
6. Gemellorum summa dissimilitudo in rebus plerumque omnibus.
7. Incertum momentum infantis editi: et incertae corrigendi rationes.

Nam quotus quisque stellae alicuius altitudinem observat? Ptolemaicas autem σ et δ , et Hermetis trutinam magnorum errorum et absurditatum convincit Antonius Montulmius. Iam casus alios alij ad alios significatores referunt: et diversi eventus diversum Horoscopum in mea Genesi plurimis insignibus infortunijs, nonnullis etiam successibus nobilitatâ, ostendunt: Et in progressionibus vel adhibita vel omissa latitudo quantum discrimin facit? Quid verò de Camerario dicas, viro eruditissimo, mihiq; dum viveret, amicissimo? qui et de Horoscopo et de motu singulorum planetarum 27 partes detrahit? Ita mihi pro \aleph horoscopat \aleph : h in M , z in A , \odot , x in Q , y in M , y in L versatur. Ingens utique discrimin. Haec et alia plura tuae industriae erit ita declarare, ut et rudiores (quo in numero et ego senex nomen meum profiteor) edoceantur, et impudentibus calumniatoribus ora obturentur. Philosophicum istud otium ita comparatum, ut fructus eius latissime pateant, et multorum ardua in speciem negotia longe superent ex animo tibi gratulor. Teque hortor (etsi minime quidem id opus est) ne vel ullo splendoris aulici fuco, vel ignobilis nobilitatis ludibrijs et ludicris exercitijs ab honestissimo isto instituto te unquam depelli patiaris. Macte tua virtute TYCHO: sic itur ad astra. Quod me tu ad aequani[mi]tatem adhortaris: agnosco benevolentiam erga me tuam, parebo fidelissimis tuis monitis quantum potero, etsi natura parum fortis. Evidem pro virili

Conor, sed cedit patientia victa dolori.

Verba levant animos, sed dolor aure caret.

Expugnata malis sapientia nostra labascit

Dum gravis excruciat, dum diuturna lues.

Evidem legi et Theologorum et Philosophorum omnia solatia: eaque dum mihi bene est, aequi bonique facio: et animi perturbationes moderari, σὺν θεῷ δ' εἰπεῖν, possum mediocriter, sed dolores corporis non verbis, sed aut lapidibus et herbis, aut morte levantur. Nam naturae necessitas aequi mihi atque CARNEADI dolorem auget: neque me CLEANTHES in morbo vociferantem et eiulantem, magnificis suis versibus, quos citat EPICTETUS et eleganter vertit SENECA, quicquam iuvat:

Duc me parens celsique dominator poli,
Quocunque placuit. Nulla parendi mora est.
Assum impiger. Fac nolle?comitabor gemens,
Malusque patiar, quod pati licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Sed haec hactenus; unum restat, ut gratias humanitati tuae et Avunculi STENONIS BILDIJ liberalitati agam: qui MARCUM HARTLIEBIUM, discipulum meum, malis edoctum, quid sit parentum et praceptorum monita contemnere, benigne suscepistis. Spero vos beneficia bene posituros.

Novarum rerum nihil scribo, quia paucas scio, easque malas, sed quae hic feruntur, e PETRO cognoscet. Septentrionalia vobis notiora utique sunt: sed quae hīc de Megalopyrgio, de Sueco, de Polonis, adeoque ipsa Saxonia nunciantur, parum spem bonam faciunt. AMURATHES SELYMI successor omnes fratres natu minores interfectos, cum patre sepeliendos curasse fertur, Caesari octo annorum dedisse inducias, totam belli molem in Persas conversurus. Sed vereor, ne haec beatorum somnia sint, et nos inopinantes a perfidissimo et potentissimo hoste opprimamur. Vale et ignosce, meque tui memoriam sacrosanctam conservaturum persuasum habeto, ὁ εὐτυχέστατε Τύχων, dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.

Consul armillas mittit, negatque tibi meas nugas fore usui: nec ijs onerandum esse Petrum, cum tu his longe meliora habeas instrumenta. Ego Astrolabium (nescius idem esse cum

armilla) a SCHRECKENFUXIO mihi donatum, dono tibi mitto: una cum annulo Astronomico a IOACHIMO RINGELBERGIO quondam confecto; quae si tibi (id quod vereor) usui futura non sunt, μνημόσνυον tamen WOLFIJ tui esse patieris. De ceteris plura scribent Cos. HAINZELIUS et M. MAIOR. Literas a SCHRECKENFUXIO ad me datas tibi mitto, imperitus aestimator huius machinae. Iussi ipsum petere quid amplius exigat. Iterum vale. Nonis Martij 1575.

HIERON[YMUS] WOLFIUS tuus.